

Ігор Козлов
Підкова на щастя
(повість)

Історію цю я почув у дитинстві від свого друга Микити Зеленкова. Тоді про неї повідомляли газети, але подробиці нікому не відомі. Микита просив, щоб я зберіг їх у таємниці. "Все одно ніхто тобі не повірить", – резонно зауважив він.

Але минули роки, і я все-таки – зважився. Мені здається, люди повинні знати про останнього нащадка гордого племені кентаврів, про його мужність і шляхетність. Про те, що є на світі явища і справи, які неможливо купити за жодні гроші, і відкриваються вони тільки чуйним і добрим серцям. Але почнемо по порядку.

1

Того вечора дід Єгор прийшов з роботи веселий і збуджений.

– Ну все, Микито, – сказав він. – їдеш до Лондона. Дозволили... Заодно й англійську свою потренуєш.

– Ура! – закричав онук і мало не підстрибнув до стелі.

Мама і тато з розчуленням дивилися на нього.

– Хто б міг подумати... – задумливо промовив батько (він був взагалі великим філософом). – Хто б міг подумати, що цим... кінським каналом можна виїхати за кордон.

– Просто ти заздриш, – сказала мама.

– Ще чого! – образився тато.

І вони, як завжди, почали з'ясовувати якісь свої давні суперечки. Але Микита з дідом їх не слухали, швидко усамітнилися в дитячій кімнаті – не терпілося дізнатися про подробиці.

– Спочатку начальство було категорично проти, – розповідав дід. – Але потім виступив представник міністерства і заявив: скачки світового рівня, має бути все, як у людей. Першим номером – твій Патрик, потім Сіріус та Земфіра... тут встає Петрович і, заїкаючись від страху, кричить: «Патрик без Микити не поїде!» У тренера навіть щелепа відвисла: «Ти думаєш, що кажеш?» Петрович зблід, але продовжує гнути своє: «Я жокей – краще коня знаю. Якщо хочете, щоб Патрик узяв приз, треба брати Микиту».

– Так прямо й сказав? – Онук не зміг утримати усмішку, розплився від вуха до вуха.

– Так... Уявляєш? Я сам здивувався. А товариш із міністерства крутить головою, наче сова. Нічого не тямить! Нарешті запитує: «Хто такий Микита?» Тренер пояснює: «Це хлопчик, онук доктора Зеленкова. Доглядає коня». Начальник знизав плечима: «Нам же потрібний хосбой¹. Проб'ємо ще одне місце. Аби жокей не хвилювався...» На тому й вирішили.

– А Патрик знає? – мимоволі вигукнув Микита.

– Не зрозумів? – дід підняв брови.

І онук прикусив язика.

2

---

¹Хосбой (дослівно з англійської – конхлопчик) - підліток у спеціальній уніформі, що виводить коня перед скачками.

Наступного дня одразу після школи Микита поїхав на іподром. Патрик щойно закінчив проминку і хрумкав у своєму стійлі овес. Побачивши хлопчика, він радісно заржав.

– Привіт, – сказав Микита.

– Привіт, друже, – кивнувши головою, відповів Патрик. – Як успіхи у школі?

– П'ятірка з геометрії.

– Вітаю. Прекрасна наука.

– Патрику, ми до Англії їдемо, – повідомив Микита новину.

– І ти теж?

– Так. Петрович наполіг.

– Бачиш, я ж казав. – Патрик посміхнувся, показавши низку великих білих зубів. – Він непоганий чоловік. І коня відчуває... Боязкий, правда. Але життя таке... Зате рука в нього легка. Він мене не дратує.

– Усі сподіваються, що ти візьмеш головний приз.

– Якщо потрібно, значить, зробимо, – заявив Патрик і смішно засмикав вухами. – Покажеш мені Лондон?

– Обов'язково. Яюсь увечері виберемося...

У цей час у стайню увійшов Петрович. Він ніс на плечі сідло, і вираз його обличчя був похмурий, зосереджений.

Патрик пирхнув, стукнув копитом і замовк.

– Здрастуйте, Іване Петровичу, – чемно сказав Микита.

– Здорово... – похмуро кивнув жокей.

– Дякую, що підтримали мою кандидатуру.

– Тобі дуже хочеться?

– Звичайно!

– А мені – анітрохи... Для тебе це прогулянка. А на мене всі тиснуть – лише перше місце. Знаєш, які жеребці там будуть – еліта!

– Патрик не підведе! – запевнив хлопчик.

– Сподіваюся... – хмикнув Іван Петрович. – Домовся з ним. Допоможи порадою.

– А ви звідки знаєте? – розгубився Микита.

Жокей лукаво підморгнув і пішов у свою конторку.

– Ти чув, Патрику? Він розгадав нашу таємницю!

– Ні, – скакун мотнув головою. – просто так, балакає... Розуміє, звісно, що між нами контакт. Чув, як жокеї кажуть: мені кінь на вухо нашепотів. Мабуть, живе з давніх-давен легенда про нашу породу...

3

Тепер треба дещо пояснити, бо читач, мабуть, уже подумав, у когось із головою не все гаразд: чи то у героя моєї розповіді, чи то у самого автора.

З Микитою Зеленковим ми потоваришували ще в дитячому садку. Це був спритний, бешкетний хлопчик. Щоправда, його відрізняла одна особливість – він міг годинами розглядати якогось черв'яка чи казусю. А якщо хтось із нас ловив метелика і відривав у нього крила, Микита плакав над ним горючими сльозами, докоряв «бандиту» і ховав комаху з усіма почестями, які належали в таких випадках.

Дід Микити був ветеринарним лікарем, працював на іподромі та постійно брав із

собою онука. Микита добре пам'ятає, як народився Патрик. Його батько – чистокровний жеребець Патрон, мати – Рикша. У коней прийнято так давати імена лошатам: один склад – від батька, другий – від матері. Ось і вийшов: Пат-рик.

Фахівці одразу визнали його непридатним. У лоша було красиве світло-коричневе забарвлення, стрункі ноги, гнучка шия, але його порода – вузькоморда, скакова, а у Патрика – надзвичайно широкий, великий лоб.

– Це дебіл! – беззастережно визначив тренер. Потрібно його вибракувувати! (Розумій – «пустити на ковбасу»).

До того ж сталася вражаюча річ – мати не підпускала лоша до себе, злякано цуралася, кидалась убік, і йому загрожувала голодна смерть.

Жалюгідний Микита вигодував Патрика з соски, вмовив діда взяти його на літню леваду. Жеребчик на вільних луках ріс не щодня, а щогодини, набирився жвавості та сили. А коли почали виводити коня в манеж, дід одразу збагнув: «Еге, тут справа серйозна!..» Патрик легко обганяв своїх однолітків на півкола. Він летів, як стріла, і видно було – біг приносив йому надзвичайну радість.

Були в Патрика і дива: він завжди чуйно прислухався до промови людей, трепетно ворухив вухами, косив своє розумне око і, здавалося, розумів їхні розмови. А ще він любив слухати радіо. Микита часто носив із собою кишеньковий приймач, і варто йому, бувало, його вимкнути – Патрик невдоволено пирхає, сердито тупає копитом. Хлопчик посміється і знову увімкне.

І ось нарешті настав той пам'ятний день, коли Патрик «заговорив». Сталося це буденно, просто. Микита чистив стійло і раптом почув за спиною тихий, вкрадливий голос:

– Дай мені, будь ласка, водички.

Хлопчик повернувся – поруч стояв Патрик і дивився на нього весело, глузливо.

– Так-так... Це я! – пролунав той самий голос.

Тобто, як би це краще пояснити? Звуку, загалом, не було. Але Микита чув цей голос у собі. Тоді він ще не знав слова «телепатія».

Потім, коли вони «розговорились», Патрик розповів йому свою історію. У давнину жила на Землі порода коней, яка могла вступати з людьми в особливий контакт. Це були сильні та розумні тварини, які ні в чому не поступалися людині. Яскравий слід їхнього існування залишився у міфах та казках. Пам'ятаєте мудрого кентавра Хірона, який став наставником героїв Стародавньої Греції? А Пегас? Виявляється, він дружив з Гомером і з багатьма іншими поетами... А слов'янський Сивка-Бурка?.. Це все вони – славні предки Патрика.

Але потім сталася біда. Люди не захотіли терпіти поруч із собою дивних істот, здатних передавати їм свої думки, вільних та гордих. Вони намагалися підкорити їх, змусити жити у неволі, перетворити на рабів. І кентаври повстали.

То була страшна війна. Люди нещадно винищували братів по розуму. Кентаври розвіялися світом, змішалися з табунами диких коней... Так виродилося їхнє плем'я. І лише зрідка, раз на сотні років, гени стародавнього роду дають про себе знати. Так, я забув сказати: у кентаврів передається у спадок пам'ять. Патрик знав усе, що сталося з його пращурами. Тому він так насторожено ставився до людей.

На вагоні було написано – «КОНІ». Він повільно рухався у центрі потягу. І хоча за ним прямував вагон для людей, «м'який», але Микита весь час провів з Патриком.

– Чудовий у тебе онук росте, – говорив тренер дідові, відсмоктуючи з шийки пиво. – Прямо Мауглі... Скоро по-людські говорити розучиться.

– З деякими людьми й справді говорити не варто, – багатозначно відповів дід.

– Ти на що, Єгоре Васильовичу, натякаєш? – примруживши ліве око холодно спитав тренер.

– Все на те саме, Никодиме Сергійовичу... Це вам наша служба потрібна, як трамплін, щоб до міністерства на білому жеребці в'їхати. А для декого вона – доля, покликання... А ще є таке слово – талант. Чули?

– Талант? Кобилам хвости накручувати, – реготнув тренер. – Не сміши мене... Це галузь народного господарства – конярство. І все! І нічого рожеві соплі розводити.

– Ех, Никодиме, – важко зітхнув дід. – Шкідлива ти для нашої справи людина. І вершник був недолугий, і тренер нікудишній, тільки горлом береш! А найстрашніше – нікого не любиш. Тому й злість у тобі закипає.

– Ну, все! – зловісно відрізав тренер і грюкнув долонею по столу. – Востаннє мандруєш... Тепер сидітимеш на левадах, лошат пасти.

– Мене цим не залякаєш, – посміхнувся на вуса Єгор Васильович. – Для мене де кінь – там і радість.

Тренер шумно засопів, заспокоївся – такий ветеринар, як Єгор Васильович, був йому потрібний. Примирливо спитав:

– Ну ось чого він зараз там робить? Чого?

– Не знаю... – щиро відповів дід.

Як тільки вагон відійшов від станції, Микита відчинив двері. Патрик поклав голову на перекладину і з цікавістю спостерігав пейзажі, що пропливали повз.

Стояло раннє літо. Листя на деревах було свіже, яскраве, наче пелюстки квітів. Поля наливались соковитою зеленню.

– Яка гарна наша земля, – задумливо промовив Патрик.

І тут на горизонті з'явилося якесь промислове селище. Над ним височіла труба, що вивергала в небо клуби сірого диму. Патрик нервово смикнув ніздрями.

– Що це? – злякано спитав він. – Звідки?

– Завод, – спокійно пояснив Микита. – Здається, цементний.

А потім пішли картини одна страшніша за іншу.

Вони бачили озеро, вкрите тонким шаром мазуту. Сміттєзвалище, над яким з криком кружляло вороння. Яр, забитий іржавим, покрученим залізом.

– Дивні ви істоти, – з гіркотою сказав Патрик. – Така сила вам дана. Така міць розуму. А ви що робите? Хіба можна так спотворювати свій дім?

– Який дім? – здивувався Микита.

– Планету, де живете. Іншого будинку у вас немає... – Патрик пирхнув і додав: – Звідки у вас це вічне бажання «урвати», «підкорити», «примусити»? Ваші жінки носять на собі шкури вбитих тварин. Не для тепла... Ні. Так вони прикрашають себе. Як гадаєш, гарно, якщо на моїй шиї висітиме череп людини на золотому ланцюжку?

– Кинь, Патрику! Ну що ти? – обурено вигукнув Микита.

Кентавр образився і замовк.

***

До Ленінградського порту приїхали пізно вночі. Тут коней мали завантажити на

теплохід.

– Давай, поки всі сплять, вийдемо в місто, – почав чіплятися Патрик. – Я чув по радіо, на Анічковому мосту стоять чудові скульптури коней. Так хочеться подивитись!

Микита спочатку відмовлявся, але потім поступився вмовлянням.

Звів Патрика по сходнях, і вони попрямували до виходу.

Вахтер стрепенувся у своїй будці, почав злякано протирати очі. Мабуть, подумав, це йому сниться: з туману, обережно ступаючи по шпалах, вийшов високий, стрункий жеребець і поряд з ним – худенький хлопчик у светрі та кепці.

Дивна парочка наблизилася до воріт. Хлопчик постукав у скло і ввічливо запитав:

– Вибачте, у вас немає схеми міста?

Вахтер розлючено відкрив ящик столу, дістав засмучений план. Хлопчик розгорнув лист і, показуючи його коневі, тицьнув пальцем:

– Ось, ми – тут. А це Невський проспект.

Жеребець уважно подивився на схему, кивнув головою.

– Дякую, – сказав хлопчик і повернув план вахтеру. Потім він сів на коня, торкнув поводи і знову зник у тумані.

Вахтер міцно стиснув повіки, знову відкрив їх і прошепотів:

– Ні, час на пенсію. Коли привиди стали з'являтися – пора!..

Пустельні вулиці міста були чудові. Тишу порушував лише цокіт копит Патрика. Але раптом із-за повороту вискочив фургон і з ревом пронісся повз, залишивши за собою хмару сизого гару.

– Жах! Ці прокляті візки видають такий шум. А сморід... Який сморід! Чи багато їх у місті?

– Тисячі... – відповів Микита.

– Що?! – Патрик навіть підвівся дибки.

– Як же ви живете в такому пеклі? Уявляю, що тут діється вдень! Бідні ви, бідні...

Проспектом з гуркотом неслась зграя підлітків на мотоциклах: сліпуче сяяли фари, тремтіли від напруги вихлопні труби. На чолі кавалькади їхав «ватажок» у яскраво-червоному шоломі, блискучій шкіряній куртці, вкритій безліччю металевих заклепок.

Помітивши Патрика, він підняв руку, і вся компанія зупинилася.

– Гей, чуваку, ти де таку кобилу взяв? – весело вигукнув «ватажок».

Микита не знав, що відповідати.

– Чого мовчиш? Вкрав у зоопарку?

Він зіскочив з мотоцикла, схопився за стремено.

– Дай покататися! Ніколи такою машиною не їздив.

– Це не машина, – тихо сказав Микита. – Це жива істота. З ним треба вміти поводитися.

– Що-о? – хлопець погрозово подивився на Зеленкова. – Якщо з мотоциклом справляюся, невже з кобилою не впораюся?

Патрик усміхнувся, і Микита почув його голос:

– Нехай спробує...

Хлопчик спішився, допоміг «ватажкові» залізти в сідло.

– Но-о! Пішов!.. – заволав хлопець і смикнув за поводи.

Патрик трохи збрикнув, хлопець піднявся в повітря, перекинувся двічі, але приземлився точно на ноги як акробат.

Його товариші дружно зареготали, заплескали в долоні.

– Ну, молодець, Вітьок! – закричав хтось з них. – Артисте!

«Вожак» злякано глянув на коня.

– Адже міг і вбити! – хрипко сказав він.

– А навіщо лізеш, якщо не розумієшся? – усміхнувся Микита Зеленков.

– Одна кінська сила, – шанобливо сказав хлопець, – а треба ж...

Такі слова сподобалися Патрику, він прошепотів Микиті:

– Хай сідає. Я його покатаю.

Хлопчик ледве вмовив «ватажка» спробувати ще раз. Нарешті Вітьок погодився.

Патрик пройшов легким галопом. Потім почав гарцювати. Хлопці із захопленням дивилися на цю виставу.

Коли Вітьок вистрибнув із сідла, на його обличчі сяяла сліпуча посмішка.

– Кайф! Ну кайф! – радісно казав він і тільки розводив руками. – Ви що, з цирку?

– Типу того, – ухильно відповів Микита.

– А чого вночі по місту блукаєте?

– Та ось хочу другу Анічків міст показати.

– Це аж до каналу і ліворуч...

І знову пливли у тумані старовинні будинки. З їхніх фасадів мовчки дивилися кам'яні чудовиська, атланти та каріатиди, сфінкси та химери... Незабаром друзі були біля цілі.

Патрик довго дивився на бронзових коней.

– Завжди заздрив вам! – схвильовано сказав кентавр. – Природа подарувала людині руки. Я так глибоко відчуваю красу. Але можу висловити це тільки в бігу.

***

У Північному морі теплохід потрапив у шторм. Земфіра та Сіріус ледве стояли на ногах, а Патрик був молодцем. Він просився, щоб Микита вивів його на палубу.

– Хочу подивитись на «велику воду».

Вибравши момент, коли жокей і тренер, змучені хитавицею, відключилися, Зеленков випустив друга на волю.

Патрик жадібно потягнув ніздрями сире, прохолодне повітря. Але що ж це? Той самий різкий, задушливий запах. Він повернув голову – прямо з хвиль піднімався частокіл ажурних веж.

– Бурові вежі. Нафту з дна видобувають, – перехопивши погляд кентавра, пояснив Микита.

Поруч із бортом судна плавав і, наче живий, ворувився великий, кудлатий острів із порожніх банок, пакетів, пляшок...

Патрик важко зітхнув і сказав:

– Все ясно. Пішли вниз.

У Лондоні, дізнавшись, що росіяни привезли скакових коней, на теплохід нагрянула вся митниця – Англію недаремно називають «країною скачок».

Спочатку на берег вивели Сіріуса. Це був невимовної краси жеребець. До того ж задавака й позер. Відчуваючи загальну увагу, він грав на публіку: гнівно тряс гривую, бив копитом, гриз вудила. Одним словом, «з вух дим валить, з ніздрів – полум'я».

Над натовпом пролетіло захоплене напівзітхання-напівстогін: «О-о-о!..»

Потім вийшла чарівниця Земфіра. Тут уже знавці розчулено зацмокали губами, посміхнулися, зашумукалися.

І, нарешті, Микита вивів Патрика.

– А це що таке? Яка порода? – почулося з усіх боків. – Лоб – як у барана. Губа

відвисла... Навіщо вони притягли це опудало? Хіба його можна навіть поряд ставити з нашими кіньми?

Почувши такі промови, Микита та Патрик переглянулись.

– Нічого, їхні скакуни будуть наш пил ковати, – посміхнувшись, сказав кентавр.

І раптом десь збоку спалахнув блищ фотоапарата, Зеленков обернувся і побачив стрункого, світловолового хлопця, що стояв поряд із шикарним спортивним автомобілем. Очі його сяяли від захоплення, руки тремтіли. Він не відводив очей від Патрика. Потім перевів погляд на Микиту і якимось багатозначно, зловтішно посміхнувся.

***

Лондон жив в очікуванні великих стрибків. У стайні з'явилися «жучки» – ця порода відома на всіх іподромах світу. Вони шастають між фахівцями, прислухаються, винюють, з'ясовують шанси.

Жокей виграє, коли приходить до фінішу першим. "Жучок" виграє, якщо вгадає переможця і зробить на нього ставку. Особливо важливо обчислити «темну конячку» – невідому, не переможця, яка перемагає несподівано. Тут уже готуй кишеню ширше! Гроші потечуть рікою.

Щоранку Микита виводив Патрика на промінку. Кентавру подобалися прогулянки. Блакитний парок клубився над полем, вдалині виднівся Віндзорський замок, радувала око ошатна «королівська ложа».

Патрик придивлявся до дистанції, зрідка переходив на легку ходу, ніби приміряючись до доріжки.

Іноді, здавалося, прямо з-під землі з'являлася особлива постать з незмінною тростиною. Зіниці горять, у кулаку затиснутий секундомір.

– Вибачте, сер, ви не скажете, яка жвавість на колі у вашого креку²?

– Вибачте, сер, це службова таємниця, – ввічливо відповів Микита.

– Я вас розумію, сер... – сумно відповів англійський «жучок» і тут же зникав.

А за кілька сотень метрів казна-звідки виникав новий, і вся сцена повторювалася.

І ось нарешті настав довгоочікуваний день. З ранку на стайні зібралися усі зацікавлені особи. Дід ще раз перевіряв Патрику копита, чи немає на них тріщин, втирав у м'язи ніг спеціальні мазі. Жокей Іван Петрович, голодний, злий – уже місяць він сидів на дієті, з позеленілим обличчям блукав уздовж стійла, а за ним по п'ятах слідував тренер і все довбав, довбав:

– Головне, не просидь на старті. На останній прямій будеш робити посил – хльощі, не шкодуй! А то все мигдальничаєш з Патриком, як з панночкою!

Один кентавр був спокійний. Він їв свою малу (скакову) порцію вівса, говорячи з Микитою.

– Як настрої?

– Знаєш, я так за тебе хвилююсь.

– Ох, які ви нервові істоти. Допустимо, прийду другим. Ну і що? І-го-го... Головне – не перемога, головне – участь.

– Чув би тебе зараз Нікодим Сергійович.

– Ти цього кар'єриста навіть близько до мене не підводь, а то я його лягну.

Крізь стіни став долимати густий гомін багатотисячної юрби. Гримнули оркестри.

– Все! – вигукнув тренер. – За півгодини церемоніальний вихід! Сідлай, Микито!

Петрович зовсім посірів і, плутаючись у рукавах, почав одягати свій червоний камзол. Відчинилися двері – сліпуче сонячне світло увірвалося в напівтемряву стайні. З'явився Маршал (так називається ця посада) у величезному, лискучому циліндрі. Звичним голосом проголосив:

– Ваша черга, джентльмени!

– Ну, з Богом! – сказав дід.

Зеленков повів Патрика на манеж.

– А-а-а!.. О-о-о!.. У-у-у!.. – Пропливають строкаті трибуни. Парасольки, екзотичні капелюшки, краватки... Запахи дорогих парфумів, сигар...

У бар'єра Микита несподівано помічає того високого юнака, який уважно розглядав Патрика в порту. На ньому білий елегантний костюм, в руках – бінокль та програмка.

– Привіт, Зеленков! – кричить він. – Я за вас... Я все зрозумів!

«Звідки він моє прізвище знає?» – тривожно подумав хлопчик.

Заклично лунає дзвін: на старт! на старт!

Дід та тренер, підхопивши під лікті, виводять жокея. Ноги його не тримають. Але, вчепившись за стремено, він раптом струшується, оживає просто на очах.

– Ну як? – нахилившись до Микити, з надією запитує Петрович.

– Не смикай тільки. Він сам усе зробить. Міцніше тримайся в сідлі.

Жокей кивнув: мовляв, зрозумів, так і зроблю. Потріпав Патрика по шиї. Поцілував між вухами.

Під'їхала стартова машина – кожен кінь потрапляє в окрему вузьку кабінку. Напруга досягла найвищої межі. Притихла публіка.

І раптом!.. Немов лопнула струна – дверцята відчиняються: «Пішов! Пішов! Пішов!»

Лавина копит. Хрип, крик, рокіт...

Скачку вирішив вести англійський кіннотник Даунінг на знаменитому Корсарі. Він кинувся поперек доріжки і зайняв брівку. За ним прилаштувався італієць Флучіо – малюк, майже карлик, він пригорнувся до холки свого Буйного Вітру. Патрик ішов третім.

Петрович – молодець! Він легко тримав поводи, погойдуючись у такт руху кентавра, і, здавалося, злився з ним в одне ціле.

– Зверніть увагу! – надривався диктор. – Українець зовсім не застосовує батіг. Що це? Тактичний прийом? Він береже скакуна для останнього посилу.

Після повороту Патрик порівнявся з Буйним Вітром. Він чув поруч його гаряче гарчання. Флучіо шалено стьобав свого жеребця, але це не допомогло. Патрик розправив груди і рівним, розмашистим галопом обійшов суперника.

Кентавр летів, мов блискавка. Кров весело і гаряче струмувала в його жилах.

Тепер попереду був лише Корсар.

Патрик наближався до нього з кожною секундою. Іподром підвівся. Усі із завмиранням серця стежили за фаворитами.

Корсар та Патрик вийшли на останню пряму.

– Бий! Бий! – несамовито волав тренер. – Чому він шкодує? Програємо! Програємо!

– Замовкни! – обсмикнув його дід. – Дивись!

Патрик невгамовним, потужним галопом пішов на вирішальний кидок. Все менше просвіт між ним та Корсаром. Ось вони вже поряд.

Патрик виходить уперед. Повітря свистить у вухах, майорить гриву. Жах в очах жокея. Тримайся, Петровичу...

Що відбувається на трибунах! Рев, сміх, ридання, оплески водоспадом падають униз.

– Па-трик! Па-трик! Па-трик! – скандує натовп.
Швидко наближається фінальний стовп.
Дзвінок! Все... Це перемога!

***

Відгрімili фанфари. Вщухли радісні крики. Жокей, тренер і навіть дід – усі пішли відзначати успіх. І тільки Микита залишився у стайні.

Патрик, обмитий теплою водою, з шкірою, що лисніла, стояв, немов статуя – гордий, збуджений.

– Ну як? – нарешті спитав він.

– Ти був чудовий! – похвалив друга Зеленков.

– Так, цей біг мені вдався. Знаєш, часом здавалося, у мене вирости крила... А тепер, коли все позаду, на душі тужливо... Давай сходимо до міста?

– Боюся, влетить мені.

– Зараз ніхто не схопиться, їм не до нас.

– А поліція?

– Ну, англійців нічим не здивуєш.

Микита відчинив двері. Смеркало... Трибуни іподрому були пусті. Вітер ворушив купою тоталізаторних квитків. Майже всі програли, і лише один, невідомий, який поставив на Патрика, зірвав дикий куш.

Вони вийшли за огорожу. Перед ними лежала дорога до палацу Хемптон-корт.

– Ходімо на Трафальгарську площу. Подивися кінну статую Карла I, – запропонував Патрик

– Ні, спочатку звернемо до Темзи.

Тут, на березі, їх і схопили.

Звідкись із мороку вискочили дужі молодчики. В руках у них були пістолети з довгими стволами. Гуркочучи, під'їхав великий фургон, у якому возять коней.

– Гей, хлопче, злязь! – владно промовив один з громил.

– Що вам потрібно? Я – український спортсмен, – тремтячим голосом сказав Микита.

– Дуже мило! От і сидів би у своїй убогій країні, а не нишпорив по «нетрях дикого капіталізму».

Бандит потяг руку до вуздечки.

– Патрику, виручай, – прошепотів Зеленков.

Кентавр мотнув головою, хапнув загарбника за пальці. Той завив, відскочив убік.

Патрик здійнявся дибки, круто повернувся. Ланцюжок гангстерів мимоволі розпався. Сtribок... Удар задніми копитами...

– Стріляйте! – хтось крикнув із темряви. – Інакше втече.

Два глухі постріли пролунали в тиші.

У Патрика підкосилися ноги, він повільно повалився на бік.

З тіні вийшов чоловік. Це був... той самий юнак, який спостерігав за ними в порту, що сидів під час скачок в першому ряду.

– Хлопчика теж відключить, – спокійно сказав він.

Зеленков відчув у свого обличчя різкий, нудотний запах. І попливли круги – жовтий, зелений, рожевий...

«Бом! Бом! Бом!..» – повільно відбивав годинник.

Микита розплющив очі. Просто перед ним височіло величезне вікно, запнуте щільною шторою, крізь яку сочилися тонкі промені.

Він лежав на широкій тахті, вкритий легким батистовим простирадлом.

Двері безшумно відчинилися – в кімнату увійшов лакей у ліловій лівреї.

– Як ви почуваєтеся, юначе? – дбайливо спитав він.

– Нормально, – буркнув Микита. – Де я?

– Хазяїн запрошує вас перед сніданком викупатися у басейні. Ось плавки, халат, рушник... – він поклав принесені речі на стіл. Коли Микита вийшов, лакей провів його широким коридором на відкриту веранду.

Гаряче сонце... Дзвінкі співи птахів... Блакитний квадрат води...

Спиною до нього у шезлонгу сидів хлопець.

Він обернувся. Тепер Зеленков уважно розглянув його. Хазяїну було років вісімнадцять, не більше. Гарне, вольове обличчя. Смішліві, трохи сумні темні очі. Густе волосся кольору стиглої соломи.

– Привіт! – сказав хлопець. – Тебе звати Микита... Але мені важко вимовляти це ім'я. Я говоритиму – Мікі. Не заперечуєш?

– Будь ласка.

– Поплаваємо? Як ти волієш, з хвилиною чи так?

– Все одно, – похмуро відповів Зеленков.

– А я люблю живу воду. – Хазяїн нахилився, повернув якийсь важіль, і поверхня басейну вкрилася легкою бризкою.

– Ось. Так краще. – Він пірнув прямо з бортика.

Микита обережно спустився сходами. Проплив туди й назад уздовж мармурової стіни. Вийшов, витерся м'яким, пухнастим рушником.

Хазяїн плескався довго. Потім вискочив із води, як дельфін, змахнув із тіла краплі. Він мав чудову спортивну фігуру: потужні плечі, рельєфний торс, плоский живіт.

– Тепер краще настроїй? – доброзичливо спитав він.

– Де Патрик? – Микита дивився на нього спідлоба.

– Він тут, неподалік. З ним все гаразд. Щоб ти був у курсі – ось... – Юнак простяг Зеленкову газету.

Микита побачив – відзначено червоним олівцем:

«Зі стайні Ескота за загадкових обставин зник жеребець Патрик, який взяв Великий Приз сезону. Службовці іподрому бачили, як увечері його виводив за огорожу хосбой – чотирнадцятирічний хлопчик Микита Зеленков.

Несподівана перемога невідомого скакуна розорила багатьох букмекерів. Компетентні особи пов'язують це зникнення з помстою тоталізаторної мафії.

Влада веде розслідування».

– Я схожий на ватажка мафії? – глузливо спитав господар.

Зеленков знизав плечима.

– Не знаю...

Хлопець засміявся.

– Я Джон Мортінер Треверс-Дев'ятий. Тобі щось каже це ім'я?

– Ні, – чесно зізнався Микита.

Господар сумно посміхнувся:

– Все-таки цікава у вас країна, найбільша за територією країна Європи, а живе, як на

острові.

– А чому я мушу тебе знати? – образився Зеленков. – Ти хто? Вчений? Письменник? Чемпіон світу?

Цього разу хлопець глянув на нього з повагою.

– Так... Можливо, ти й маєш рацію. Я лише нащадок династії мільярдерів. Клич мене просто Джон.

Треверс-Дев'ятий відкрив банку з апельсиновим соком, наповнив келих, простяг Микиті, потім хлюпнув собі.

– Слухай, Мікі, я розповім тобі. Іншого шляху я не маю. Я розумію: те, що я хочу, силою не візьмеш... Я шалено люблю коней... Одного разу на аукціоні я за два мільйони купив оригінал рукопису Ксенофонта. Чув про такого?

– Це автор трактату «Іппіка»³. П'яте століття до нашої ери.

– Так. Там він згадує про кентаврів. Я думав, що це легенда. Але коли в порту, почувши безглузде зауваження чинуші, ви з Патриком Perezирнулися, я одразу зрозумів: це кентавр... Такий осмислений, сповнений іронії погляд! Про що ви говорили?

Зеленков уже відкрив рота, щоб сказати правду. Але раптом згадавши давнє заклинання Патрика: нікому! ніколи!

– Ти помиляєшся, – кашлянувши в кулак, глухо промовив він. – Це звичайний жеребець. Просто він дуже прив'язаний до мене.

Джон усміхнувся. Помовчав, обмірковуючи ситуацію.

– Ти здогадуєшся, хто виграв на тоталізаторі? – У нього була дивна манера: він ставив запитання і одразу сам відповідав на них. – Це я... Звісно, через підставних осіб. Ніхто не пронохає... Вас шукатимуть. Мафія. А ви тут – у мене. Знаєш де? Це невеликий острів у океані. Вас доправили літаком. Приватне володіння... Все! Вважай, що для зовнішнього світу ти втрачений.

– Що вам від мене потрібно? – придушено спитав Микита.

– Я хочу, щоб ти вмовив кентавра вступити зі мною в контакт. Я хочу досягти його прихильності. Адже зрештою він лише тварина! А ти будеш моїм другом, братом... Я забезпечу тобі найблискучішу долю. Яку забажаєш...

– А інакше?

Треверс-Дев'ятий підняв брови і холодно сказав:

– Найгірший варіант – твоє тіло знаходять десь у Лондоні під кущем. Це, як кажуть, для преси, щоб поставити крапку у цій історії. Найкращий – будеш до кінця життя перебувати тут, у моїх стайнях. Обирай...

8

Патрик спокійно вислухав Микиту.

– Так, влипли... Схоже, він не бреше. Це справді острів. Коли сюди долітає вітерець, я відчуваю запах тропічних вод.

– Що ж тепер робити?

– Скажи, хай зайде. Побачимо, що за звір.

Джон Мортінер Треверс-Дев'ятий з гордістю переступив поріг.

– Вітаю тебе, величний кентавре! – урочисто промовив він.

---

³Від грецького «іпос» – кінь.

Патрик пирхнув, чуйно повів вухами, покосився в його бік.

– Чому мовчить? – роздратовано спитав Джон.

– Не знаю, – відповів Зеленков. – Коли він зі мною розмовляє, я чую його голос у собі.

– Ось як? Чому я не чую? Спитай його!..

Патрик підняв верхню губу, тихо заржав.

– Сміється? Він сміється з мене! – пронизливо вигукнув Треверс.

– Не ображайся... Ти дивишся на мене, як дитина на нову іграшку. Це так кумедно!

Микита глянув на Джона. І після того, як розширилися його зіниці, зрозумів – він «почув».

– Значить, це правда... – захоплено прошепотів Треверс. – Ти насправді кентавр! Чесно зізнатися, я до кінця не вірив. Думав, все це вигадки, марення.

– Ні. Це правда, – кивнув Патрик.

– І ти пам'ятаєш минуле?

– Не лише пам'ятаю. Але можу показати...

Для Микити такі слова також були несподіванкою. Він з подивом подивився на Патрика. Над головою кентавра виникло сяйво. І в хлопчика перед очима поплив туман.

Бачення перше. ХІРОН

Вони зустрілися біля підніжжя гори Пеліон – там, де било джерело. Вода з ніжним дзюрчанням викочувалася з-під землі. Навколо росла густа шовковиста трава. Неподалік шумів листям буковий гай, у якому паслися кентаври.

Геракл змужнів. Борода його стала жорсткою, місцями в ній проступила перша сивина. Погляд зухвалий, шалений.

– Доброго дня, Хірон. Давно не бачилися... – якимось нервовим, горловим голосом сказав він.

– Радий нашому побаченню, – тихо відповів кентавр.

– Пам'ятаєш, колись ми тут гралися. Я був хлопчиком, ти – жеребчиком. А тепер – ти вожак табуна. Я – вождь великого племені.

– Так. Час вибрав нас. – Геракл криво посміхнувся.

– Я приніс вино. Питимеш?

– Ні. Ти ж знаєш, я люблю виноград. Але хлебтати сік гнилих ягід, який отрує розум, – це чуже для нашого єства.

Геракл зареготав:

– Якщо слідувати єству, все життя жуватимеш сіно!

Він розвів багаття, почав смажити на вугіллі м'ясо. Налив з амфори в чашку запашну червону рідину.

– Ну? Давай спробуй...

– Не вмовляй. Я свого закону не порушу.

– Даремно!.. – люто гукнув Геракл. – Так би ми скоріше домовилися.

Закинув голову, жадібно смикнувся кадик.

Геракл витер губи тильною стороною долоні. Його очі помутніли, і водночас дика іскра спалахнула в глибоких, чорних зіницях. Хірон здригнувся, відступив.

– Тобі передали мою пропозицію? – з погрозою спитав Геракл.

– Вибач, ми не можемо її виконати.

– Чому? Ви мені потрібні... Я відкрив новий закон: виявляється, забирати набагато

швидше і зручніше, ніж добувати та збирати...

На узлісся вийшла лань. Геракл стрепенувся, схопив лук. Тятива вп'ялася в підборіддя... Свиснула стріла – тварина мертвою впала на землю.

– Ха! – радісно вигукнув воїн. – Ха-ха!

– Навіщо ти це зробив? У тебе ж є їжа, – сумно промовив Хірон.

– Для того, щоб ти бачив – у моїх руках сила! А сильному підкоряються!

Геракл знову налив вина.

– Хочу випити за наш союз! Кентавр – найкращий бойовий кінь. Ви все чуєте, все розумієте, ви можете прийняти рішення швидше за вершника, але вам не вистачає лютості. Якщо ми поєднаємо ці якості – станемо непереможними! Ну, згоден?

– Ні, – відповів Хірон. – Вміння вбивати та руйнувати – це ще не сила!

Геракл вихопив з вогню головешку, з розмаху кинув у гай.

Запалали дерева. Вискочили на галявину кентаври.

– А це сила? – похмуро запитав Геракл.

– Це божевілля... Ти спотворюєш Матінку-Природу – свого вчителя, свого цілителя, свою годувальницю... Дивлячись на риб, ви навчилися плавати. Дивлячись на гнізда птахів, почали будувати житла. Гілка, що хльоснула по обличчю, подарувала тобі ідею лука... І яка подяка?

– Восстаннє питаю: ти будеш моїм?

– Ні! – гнівно відповів кентавр. – Ми йдемо звідси. Прощай... Ти покаєшся, але буде запізно.

Хірон стукнув копитом, повернувся і поскакав до свого табуна.

– Якщо не мені, то нікому!.. – прохрипів Геракл. Він вихопив із сагайдака стрілу. Дзвінко брязнула тятива.

Хірон обернувся і побачив свою смерть...

9

Туман розвіявся... Микита та Джон виявили, що вони сидять на підлозі стайні. Патрик стояв поруч, пирхав, трусив гривую.

– Ну як враження? – іронічно спитав він.

– Трохи болить голова, – ледь чутно відповів Треверс. – Що це було?

– Ти хотів, щоб я показав минуле. З першого разу це важко.

– Приголомшливо!.. Потрясно!.. – прошепотів Джон. – Просто диво... Щоправда, трохи каламутить. Таке почуття, ніби стріляли в мене... Я піду ляжу. А ти, Мікі?

Зеленкова теж нудило, але він хотів залишитися з Патриком, тому по можливості бадьорим голосом сказав:

– Я звик до таких картин.

– Як хочеш. – Треверс, погойдуючись, вийшов.

Микита дочекався, коли гравій під його підошвами перестав хрумтіти, і запитав:

– Патрику, чому ти раніше мовчав про це?

– Це справді небезпечно. Але зараз я вирішив спробувати. Можливо, це наша єдина зброя проти Треверса. У нього погана спадковість: поєднання жорстокості та сентиментальності – найважчий характер.

Зеленков провів пальцями по лобі.

– Все як уві сні... Дідусь, мабуть, там божеволіє.

Кентавр брязнув вуздечкою, – задумливо сказав:

– Послухай, Микито, а якщо ми прийнемо пропозицію цього Треверса-Дев'ятого? Подумай, це твій шанс. Тобі пощастило!

– Про що ти? – Зеленков злякано відсахнувся.

– Житимеш без турбот. Розважатися, мандрувати, балдіти...

– Ні!

– Не поспішай. Зрозумій можливість.

– Ні! Не хочу!

– Ну чому?

– Хочу додому – і все!

Патрик посміхнувся. Він підійшов до хлопчика, доторкнувся вологим носом до його щоки.

– Не бійся, ми виберемося звідси...

***

А в Лондоні в цей час тренер терзав діда:

– Другу добу шукають – і жодних слідів! Їх і не буде... Тепер я зрозумів, чому він весь час стирчав поряд із Патриком. Ось вона, сучасна молодь! Він давно задумав цю акцію!

– Яку «акцію»? Про що ти говориш, Никодим? – тремтячим голосом відповів Єгор Васильович. – Хлопчик потрапив у біду. Потрібно зробити все, щоб його врятувати.

– Він сам вивів жеребця! Сам!.. Ніхто його не викрадав! – істерично волав тренер. – Твій "хлопчик" вирішив залишитися на Заході! Зрозумів? З мене тепер три шкури здеруть. Господи, навіщо я тільки погодився взяти його! Як одразу не здогадався! А може, ти теж із ним у змові?

– Замовкни, що ти мелеш? – не витримав жокей. Він стояв блідий, з фіолетовими губами. – Микита порядний і добрий хлопчик... А ти... Ти негідник!

Тренер здивовано глянув на Петровича. Хмикнув і затих...

10

Микита та Джон Мортінер Треверс-Дев'ятий снідали на веранді.

– Після подорожі до Греції у мене звірячий апетит, – збуджено говорив Треверс, уплітаючи за обидві щоки омара. – Спробуй, страшенна смакота!

Зеленков поколупав вилкою в тарілці.

– Джоне, може, ти відпустиш мене, а Патрик залишиться з тобою?

Треверс кинув на нього хитрий погляд.

– Ти що, дурнем мене вважаєш? Витік інформації... Хіба тобі тут погано?

– У мене ж є мати, батько... Увійди до їхнього становища.

– Дитина рано чи пізно йде від батьків. Як ти уявляєш своє майбутнє?

Питання, звичайно, цікаве... Микиті чотирнадцять років, але він ніколи не думав про це. Вважалося, все якось само собою складеться.

– Мабуть, має бути цікава робота, – невпевнено відповів Зеленков.

– Що означає – «цікава»? Приносити багато грошей? Влада над людьми? Почесті?

І раптом Микита згадав, Патрик одного разу сказав: «Розумна істота має ставити собі велику мету. І слідувати до неї. Неухильно, пристрасно... Тоді його життя сповниться змістом».

– Ця думка належить кентавру? – замислено запитав Треверс.

– Так...

– Ось вона – вікова мудрість. Але де? Де взяти таку мету? Ходімо до нього, нехай він пояснить!

Патрик сумно блукав газоном, оточеним колючим дротом. Для вірності на кожному кутку загону стояв здоровенний «битюг» з карабіном.

Кентавр уважно вислухав Джона.

– Людям важко давати поради, – сумно промовив він; – Будь-яку підказку Природи вони звертають на шкоду ближньому.

– Як це?

– Хочеш, наведу стародавній приклад?

Треверс кивнув головою. Патрик підняв голову.

Бачення друге. ТРОЯНСЬКИЙ КІНЬ

Ніч опустилася над світом. Затих шум битви. Втомлені воїни розбрелися до вогнищ. Охолоджували клинки, гарячі від пролитої крові та ударів.

Вождь ітакійців Одісей похмуро сидів біля свого намету. В останніх променях заходу сонця перед ним маячили високі стіни Трої.

Дев'ять років данайці нападом беруть це місто. Дев'ять років – безперервний штурм та щоденні невдачі.

Загинули у бою друзі, соратники: Патрокл, Ахіллес, могутній Аякс. Сам Одісей отримав важку рану в бік. Немає кінця цій війні!

Але й троянці втомилися... Впав у жорстокій сутичці їхній ватажок Гектор, влучна стріла вразила Пандора, удар списа зупинив серце відважного Деїфоба.

Так, не думав Одісей, коли вирушав у похід, що він буде таким важким. Розраховував на легкий здобуток і тепер розплачується.

Несподівано почувся Одіссею легкий шерех. Хто це? Може, вороги під покровом темряви підкралися до табору? Вихопив із піхов меч, зробив крок уперед... Підняв смолоскип – у нерівному, каламутному світлі просто перед ним стояв чудовий скакун. Його вуздечка була прикрашена дорогоцінним камінням, сідло зроблене з червоної фінікійської шкіри, сяяли золотом стремена.

– Доброго дня, мудрійший! – почув Одісей таємничий голос.

– Хто говорить зі мною? – здивувався герой.

– Це я! – жеребець підійшов зовсім близько.

Одісей побачив його великі, розумні, наповнені мерехтливою вологою очі й одразу все зрозумів.

– Ти... кентавр? Я чув, що у царя Пріама живе табунок Хіронітів. Але думав, це легенда, дурна людська чутка.

– Ні. Це правда. Коли твої предки почали бити нас, ми бігли на край світу. Народ Трої дав притулок залишкам нашого племені і прийняв наші закони.

– Які такі закони? – роздратовано махнув рукою Одісей.

– Живи у злагоді з Природою. Бери від неї в міру потреби – не більше. Десятий рік ви атакуєте Трою. І все марно! Немає голоду, мешканці сповнені сили... Як ти думаєш, чому?

– Боги відвернулися від нас, – похмуро відповів герой.

– Можливо... – посміхнувся кентавр. – Але ти поглянь, як збудовано місто. З боку моря його прикриває стіна, спиною притулилося до стрімкого хребта Іди. Гірські вітри

продувають вулиці, несучи їм прохолоду. У лісах на схилах повно дичини. По крутих стежках союзники везуть нам хліб. Ні, змором не взяти. Однак я прийшов посланцем миру.

– Горда Троя здається? – зловтішно запитав Одісей.

– Ні. Цар Пріам просить вас піти.

– У нього, мабуть, помутився розум? Пропонувати таке героям!

– П'ятого дня горить у вас похоронне багаття. Воїни, що пішли в царство тіней, не в бою впали. Їх косить "чорна смерть".

– Аполлон пустив на нас свої отруйні стріли.

– Ні. Ваш табір оточений нечистотами, брудом. "Чорна смерть" зародилася тут, серед вас. Але вона не знає меж. Їй не страшні стіни фортеці. Рано чи пізно вона проникне у Трою. Розпочнеться великий мор! Він знищить і вас, і нас!

Задумався хитромудрий Одісей: істину сказав кентавр. І тільки образа-злість гіркою грудкою стояла в горлі, заважала її визнати.

– Поверніть нам прекрасну Олену, дружину базилевса Менелая, і ми покинемо Трою.

Знов усміхнувся кентавр, труснув головою.

– Ти ж знаєш, наймудріший, Олена покохала Париса і пішла за ним за покликом серця. Хіба жінка не має права вибирати собі чоловіка? І потім – для війни це не привід. Вам потрібні багатства Трої. Хіба не так?

– А якщо й так! – з відчаєм вигукнув Одісей. – Ми розорилися у цьому поході! Нехай Пріам поділиться своїми скарбами!

– Він приносить вам щедрю жертву – дарує мене.

Засміявся Одісей, підняв руки, лягнув себе по колінах.

– Ох, розсмішив! Один кінь, навіть якщо він вміє говорити – це ще не здобуток! – І знову зареготав.

– Звідки у троянців стільки металу: червоної міді, сірого заліза, жовтого золота?

Одісей одразу замовк. Він уловив силу у словах кентавра.

– Звідки?

– Ластівка відчуває наближення грози. Жаба – воду. Собака – будь-який запах. Я відчуваю метал, захований під землю. Чув казку про коня – золоте копито? Так це правда... Я попливу з вами та вкажу, де в країні данайців лежить метал. Його багато – вистачить на всіх!

І раптом Одісей заціпенів – на думку спала яскрава, нещадна думка.

– Добре! Я згоден! – дзвінко вигукнув він. – Люди, візьміть коня! Зв'яжіть йому ноги! Очі не спускати.

Рожеве світло зорі розлилося по навколишніх пагорбах. Стражники, що стояли на стінах Трої, побачили, що противник зник. Там, на березі, де чорнів ланцюг данайських кораблів, тепер було порожньо. І лише на краю моря височів величезний дерев'яний кінь, прикрашений гірляндами квітів. Швидко летіла чутка по місту. Усі мешканці вибігли за ворота. Покинута табір був завалений купами сміття. Житла вождів напівзруйновані, зірвані двері та очеретяні дахи. На мілині лежали колоди – підпірки суден. Глибокі борозни тяглися від них до води.

Збуджений натовп підійшов до фігури коня. На його боці був зроблений напис: «Цей дар приносять Великій Природі данайці, що йдуть».

– Радійте, діти мої! – вигукнув старий Пріам. – Доблесний кентавр Актеон зміг посіяти насіння мудрості у голови наших ворогів. Вони послухали поради розуму і залишили нам

свій знак!

За наказом царя троянці прикотили дощатий поміст, на такому перевозять каміння для споруд. Дружними зусиллями встановили на нього коня. Вхопившись за прядив'яні канати, вони повезли візок до міста, встановили на площі перед храмом богині Афродіти.

Цілий день веселилися тут люди. Вони співали, сміялися, пили вино, піднімаючи здравиці на честь подвигу славетного Актеона.

А в надрах коня, обливаючись потом, стояв Одіссей із жменькою голворізів. Підступний герой чекав свого часу.

І ось нарешті спекотне світило зникло за гострі вершини Іди. Потьмянів захід сонця, потягло бажаною прохолодою. Троянці почали розходитися по домівках.

Міцно сплять стомлені радістю мешканці нещасного Іліона. Не знають, що до міста таємно підходять вороги.

Як примара, вискочили з мороку Одіссей та його воїни. Хрипить варта, перебита гострими мечами. Зі скрипом відкриваються важкі ворота. Під звуки бойових труб нескінченним потоком вриваються данайці до міста. Багряні язики полум'я повзуть вулицями. Напівголі, майже беззбройні троянці намагаються вступити в битву, але падають мертвими на залиту кров'ю землю.

Горить! Горить красуня Троя! Радісні переможці тягнуть здобич.

Стоїть на палубі данайського судна сплутаний кентавр Актеон. Ллють сльози з його очей. Горе гризе душу. Шляхетний задум обернувся страшним лихом.

Підняв голову кентавр, протяжно заржав.

– Проклинаю! Проклинаю цей світ! Цих жадібних двоногих тварюк, що руйнують все на своєму шляху!

Рвонувся і кинувся за борт корабля.

11

Джон Мортінер Треверс першим прийшов до тями. Він лежав на землі, уткнувшись обличчям у траву. До нього бігли охоронці, трясучі зброєю.

– Хазяїне! Хазяїне! Що сталося? Що він зробив із вами?

– Назад! – несамовито крикнув Джон. – Не сміти!

Громили, як укопані, завмерли на місці.

Джон підвівся на ліктях, змахнув краплі з чола.

– Як страшно... Невже так усе було?

– Так, – підтвердив Патрик. – Поплескай по щоках мого юного друга. Він, здається, непритомний.

Треверс наказав принести води. Змочив Микиті віскі, хлюпнув за комір. Нарешті Зеленков розплющив очі.

– Патрику, я не хочу більше цього бачити, – благав хлопчина. – Не муч мене!

– Ні. Потрібно знати... – тихо промовив Треверс і, звертаючись до кентавра, запитав: – Скажи, а це... про золоте копито? Це правда?

Патрик повагався з відповіддю. Здавалося, йому не хотілося говорити, але він все-таки зважився, мотнув гривою і сказав:

– Так правда.

В очах Джона затріпотіла холодна, жорстока цікавість.

– І ти можеш зазначити, де лежить золото? Навіть на моєму острові?

– Якщо воно є.

– Ну що ж, давай спробуємо!

– Ось ти і знайшов мету, – посміхнувся Патрик.

Але Треверс не надав значення його словам. Він нетерпляче махнув рукою охороні:

– Розступіться!

Вони обійшли весь острів. Це був невеликий, напрочуд мальовничий клаптик суші: квітучі луговини, екзотичні дерева, струмки, що дзюрчать... І все доглянуто, як у парку.

В одному місці Патрик тупнув копитом, сказав:

– Тут щось... Причому дуже близько.

– Несіть лопати, – наказав Джон.

Він сам почав копати землю. Невдовзі брязнув метал.

Це була давня статуетка. Вона зображала людину, що сиділа навпочіпки, яка, вчепившись руками за горло, душила сама себе: очі вилізли з орбіт, язик, висунутий з рота...

– Звідки таке взялося? – здивовано спитав Микита.

– Раніше тут був якийсь монастир, – пояснив Треверс.

– Я знаю цей символ, – сказав Патрик. – Хочете, покажу його історію?

– Із задоволенням! – обізвався Джон. – Тільки мені набридло валятися на землі. Давай сядемо у шезлонги. Ти як, Мікі?

– Гарзд, – мляво погодився Зеленков. – Подивимося ще раз.

Вони розташувалися у кріслах. Кентавр став навпроти. У всій його позі була напруга, зібраність.

На цей раз картина виникла тихо, спокійно.

Бачення третє. БУЦЕФАЛ

Кінь був гарний і страшний. Він бив копитом, гриз вудила. Вже п'ятого воїна скинув він із себе.

Македонський цар Філіп у пурпуровому одязі велично сидів на позолоченому стільці. Поруч із ним стояв його юний син Олександр.

– Гарний! Гарний! – захоплено сказав Філіп, мружачись від сонця. – Який лоб! Потужний, широкий.

– Ми називаємо його Буцефал⁴, – пояснив купець.

– Але я не можу купити цього скакуна, – сказав цар, лукаво поглядаючи на сина. – Ця дика тварина нікому не підкориться!

– Він непідвладний трусам! – вигукнув Олександр і сміливо кинувся до коня.

Цар злякано подався вперед. Але... о диво! Відчувши руку хлопчика, Буцефал притих. Олександр скинув плащ і вскочив на нього.

І тут жеребець піднявся дибки, не розбираючи дороги, рвонув по крутому схилу гори. Здавалося, його відносив порив вітру. Кінь легко перестрибував із уступу на уступ. Тільки каміння летіло з-під його копит.

– Затримайте! – закричав Філіп. – Він уб'є мого сина! Вб'є!

Але хіба можна було наздогнати цього демона! Жоден кінь не зміг повторити його шлях. Вершники поскакали в обхід.

---

⁴Буцефал (у грецькій вимові Букефал) означає "бичачеголовий".

Цар гнівно глянув на купця. Той звалився навколішки.

– Якщо з хлопчиком хоч щось трапиться, ти будеш жорстоко покараний.

Час тягнувся болісно довго... Філіп тинявся по галявині, не знаходячи собі місця.

Раптом на гребені скелі на тлі синього неба чітко виникла могутня постать Буцефала. Олександр впевнено сидів у сідлі. Він привітно помахав рукою.

Кінь стрімголов кинувся вниз. Стрибаючи від щастя і гордості, Олександр під'їхав до батька. На його обличчі цар побачив щось нове – воно світилося здивуванням та захопленням.

– Дитя моє! – схвильовано сказав Філіп. – Шукай собі відповідне царство – Македонія для тебе занадто мала!

І тут цар помітив: Олександр і Буцефал швидко переглянулись.

***

Тінистий сад, по доріжках якого неквапливо ходять сорокарічний чоловік з допитливими блакитними очима та Олександр. Тепер хлопчикові років тринадцять. Він змужнів, зміцнів у плечах. Але та ж рвучкість і неприборканість у рухах. Несподіваний різкий жест, швидкий поворот голови, раптова зміна під час розмови.

– Вчителю, я знаю, найбільше в світі ти любиш дивуватися.

– Так, це так.

– Досі ти вражав мене, відкриваючи таємниці буття. Але тепер настала моя черга...

Хлопчик кинувся в чагарник і вивів потужного, широколобого коня.

– Буцефал бажає Аристотелю благополуччя!

Чоловік здригнувся, озирнувся на всі боки.

– Що це? Звідки пролунав голос?

Олександр дзвінко засміявся.

– Це каже мій вірний друг – кентавр Буцефал. Він просив про зустріч із тобою. Я лишу вас для розмови. Але буду неподалік.

Хлопчик поцілував коня в морду і стрімко побіг стежкою.

– Диво! Просто диво! – захоплено прошепотів Аристотель.

Вчений і кентавр уважно вивчали одне одного.

– Справді диво, – нарешті відповів Буцефал. – Вціліти в цьому божевільному світі, що роздирається ворожнечею та протиріччями. Пробитися крізь завісу небуття і впливти через сотні років після смерті батька... Ти знаєш, що твій далекий предок навчався мистецтву лікування у самого Хірона?

– Так, сімейний переказ зберіг цю історію.

– Добре, хоч так... – важко зітхнув кентавр. – Важлива розмова має бути нам. Чи готовий ти до неї?

– Уважно ловлю кожне твоє слово!

Буцефал пирхнув, гидливо смикнув губою і почав говорити:

– Я переконав Олександра, що він – син бога. При першому ж нашому побаченні я сказав, що посланий з Олімпу для того, щоб допомогти йому зробити велике призначення – підкорити Всесвіт, створити імперію людства, об'єднану одним правлінням та однією філософією. Тільки так можна покласти край розбрату та егоїзму! Ти маєш підготувати майбутнього царя до цієї місії. Я давно стежу за твоїми роботами. Мені подобається твоє трепетне ставлення до Природи. Твоє розуміння взаємозв'язку всіх її частин ...

Аристотель поважно схилив голову. Така оцінка була йому приємна.

– Я згоден із твоєю етикою. Тільки дія і прагнення мети гідні розумної істоти. Я теж вселяю хлопчику: «Вмій хотіти! У цьому твоя сила!» Отже, ми на одному шляху й маємо стати союзниками... Що скажеш?

Вчений стиснув скроні долонями. Болісно шукав відгук у своїй душі.

– «Завоювати», «підкорити» – я боюся цих понять! Пролетиться море крові... Зброєю виховувати народи?.. Ти не боїшся: людина, яка вважає себе богом, перетвориться на чудовисько?

– Іншої дороги немає. Вважай, це досвід. Подивимося, який результат. Ти можеш стати батьком світової філософії. Ми просимо знайти для нас найкращий тип державної влади... Згоден?

– Що ж, я спробую.

– Попереду нас чекають славні справи!

***

Величезна долина коливалася від великої кількості воїнів. Перси стояли суцільною стіною. У променях сонця, що сходить, сяяли їхні бойові колісниці.

Буцефал пританцьовував від веселого збудження, люто хрипів.

Олександр підвівся на стременах, схвильовано глянув у далечінь.

– Що це? Чому такий блиск?

І тут колісниці здригнулися і кинулися на грецьке військо. Кожна з них була оточена загравою яскравих променів.

– Це серпи! – закричав цар. – З боків – серпи! Вони зріжуть піхоту!

Буцефал зрозумів: смертельна небезпека нависла над першою фалангою. Від цих хвилин залежить результат битви. Рішення прийшло саме собою.

– Хай б'ють у щити! – вигукнув кентавр.

Олександр одразу зрозумів його.

Гортанний крик команди розірвав повітря. Повторена десятками розпалених ротів, вона розбіглася вздовж лінії фронту.

Спалахнули вихоплені з піхви мечі. Воїни вдарили ними у мідні щити. Гуркіт, дзвін густою хвилею покотився над полем.

Ланцюг колісниць, здавалося, спіткнувся об цей вал. Перелякані коні шарахнулися вбік, повернули назад. Вони врізалися у бойові порядки персів.

Буцефал здійнявся дибки, видав переможний рев і кинувся в цей проміжок.

– За мною! – крикнув Олександр.

Кінна гвардія македонців вклинилася в пролом, що утворився, – там, на піднесенні, оточений рослими охоронцями, стояв цар Дарій. У його очах – дикий страх.

Зминаючи ворогів на своєму шляху, Буцефал рвався до перського владика. Піднімалися і опускалися мечі, обриваючи кожним помахом чиєсь життя.

Тонка, гаряча цівка бризнула на обличчя Дарія. Він провів долонею – кров, поки чужа... Великий деспот Азії, перед яким тремтіли народи, скрикнув від жаху, скочив на коня і кинувся геть із поля битви.

Побачивши це, перси здригнулися і побігли.

– Рубіть їх! Рубіть! – верещав Олександр. – Натиснути! Усією міццю! Усіма силами! Без пощади! Нікого не жалійте!

Буцефал скопив погляд і зупинився...

***

І новий кадр. Тепер уже Індія.

Олександр сидить на березі могутньої річки. Довгоствольні, стрункі пальми нависли над ним, даруючи бажану прохолоду.

Поруч, схиливши голову, лежить Буцефал. У нього виснажений, пригнічений вигляд. Судомно сіпаються мокрі боки. Хрипкий клекіт виривається з горла.

– Ти втомився вчора? – дбайливо запитав Олександр. – Так, бій був тяжкий. Як ти зумів нав'язати коням, щоб вони не боялися слонів? Цих величезних чудовиськ, озброєних білими іклами... Якби не ти, кавалерія перетворилася б на дику череду!

Буцефал промовчав, з докором глянув на царя.

– Сьогодні прибув гонець із посланням від Аристотеля, – роздратовано сказав Олександр. – Він дорікає нам за жорстокість. Старому легко міркувати в тиші свого Лікея. Він вважає, що ідея добра має об'єднати світ. Дурниці!.. Людина підла, підступна і лінива... Його постійно треба тримати в страху, тільки тоді можна нею керувати. Ось надіслав символ...

Цар дістав зі скриньки статуетку – «божевільний воїн душить сам себе».

– Як гадаєш, на що натякає? Може, в Греції назріває змова і хочуть мене вбити?

Буцефал печально подивився на подарунок Аристотеля.

– Так, мудрець правий... – сумно відповів кентавр. – Я давно думаю про це. І серце розривається від болю. Пам'ятаєш: без жорстокості відвага! Так я тебе вчив... А що вийшло? Наш визвольний похід проти східних тиранів перетворився на різанину. Ти знищуєш цілі міста. Ти вбиваєш близьких товаришів, які сміють тобі суперечити. Тобі всюди здаються змови. Честолюбство перейшло в марнославство, сміливість – у нерозсудливість, гордість – у манію величі... Ти сам задушив усе найкраще, чим нагородила тебе Природа.

– Замовкни! – гнівно вигукнув Олександр. – Я син бога! Мною керує найвища сила! Якщо заважатимеш, я і з тебе шкуру здеру!

– Не варто утрудняти себе. Я йду сам. Мене вбила отрута совісті...

Кентавр протяжно зітхнув і заплющив очі.

Олександр кинувся до нього на шию.

– Буцефал! Не залишай мене! Не смій! Я наказую!

Він відчув холод, що розливався по тілу кентавра, і голосно, не соромлячись сліз, заплакав...

***

До вечора Микита та Патрик залишилися самі. Стомлений враженнями дня, Треверс вирушив спати, а Зеленков сказав, що повинен як слід нагодувати та обмити Патрика.

– Ти зможеш накреслити план острова? – запитав кентавр. – Я спеціально зробив так, щоб він показав нам свої володіння.

Микита намалював прутиком на піску великий овал, зробив позначки.

– Вілла, підсобні приміщення, стайня. Тут, на мою думку, аеродром.

– Тут, у бухточці, пристань, – вказав копитом Патрик.

– Так? Я не помітив.

– Там стоїть морський катер. Якщо тікати – то лише цим шляхом.

– Мабуть, охорона чатує.

– Подивимося... Поспішати не будемо.

Згущалися сутінки. Нічні квіти випромінювали різкі аромати. Сумно заспівав якийсь птах.

– Скажи, – спитав Микита, – а у нас в Україні-Русі були до тебе кентаври?

- А як же, – усміхнувся Патрик, – Коник-Горбунок...
  - Ні, серйозно!
  - Лягай на сіно. Полетимо у десяте століття.
- Зеленков плюхнувся на м'який, запашний стожок сіна. Патрик розташувався поруч.

Бачення четверте. ХМАРА

Кудлаті, кострубаті хмари мчали над нічним степом. Пориви вітру хвилювали білі ковилові коси. На горизонті палахкотіли блискавки. І кожен спалах небесного вогню змушував здригатися коней, боягузко тиснутись один до одного.

Хлопчаки, які пасли княжий табун, теж скупчилися біля вогнища, тривожно дивилися на блискавиці.

– Бач, Перун балує! – промовив спритний білявий хлопчина.

– Плюнь, Добрине, тричі через плече, – квапливо порадив інший, худорлявий, щербатий. – А то Перун ударить своєю гарячою правицею!

Добриня встав, повернувся і зі смаком плюнув, як радив друг, потрапивши йому прямо в око.

Хлопці засміялися, і не так боязко стало.

Тільки один юнак, ладний, широкоплечий, лежав осторонь, закинувши руки за голову. Він дивився вгору і чекав, коли в прорісі між чорними хмарами промайне його зірка.

Колись вчитель, грек Арефа, показав йому цю яскраву золоту крапку на нічному небі і сказав: «Поки вона світить, удача буде супроводжувати тобі!»

– А чи правда, що Володимир – син князя? – тихо спитав Добриня.

– Кажуть... – так само пошепки відповів Щербатий.

Злякано захрипіли коні, затупотіли копитами, заперкали.

Володимир схопився, підняв із землі лук і стріли.

– Піду гляну. Може, вовк підкрався. – І зник у темряві.

Він обійшов табун кілька разів, пильно вдивлявся у темряву. Ні, не світяться жадібні очі сірого татя. Здалося, мабуть.

– Княжиче! Княжиче!.. – почув Володимир за спиною таємничий, вкрадливий голос.

Хлопчик обернувся – поруч стояв білий, стрункий жеребець.

– Чур мене! Чур!

– Не лякайся. Я – кентавр. Чув про таке диво?

– Так. Грек Арефа казав свою казку. Так то бувальщина, значить?

– Виходить, так.

Володимир оглянув коня. Гарний! Ох, гарний!

– Як звати тебе?

– Хмара.

І справді – легкий і білий, наче пух небесний.

– Чому від людей ховаєшся?

– Не час мені з'являтися. Мій предок служив твоєму прадіду Олегу. Багато йому в бою допомагав, всякі ратні хитрощі радив. Не дарма князя Олега Віщим прозвали.

– Знаю про це.

– Кінь той великий вплив на князя мав. Тому жерці, які служать вашим богам, вирішили його знищити.

– Чим же він заважав?

– Навчав князя, що не можна в дерев'яних ідолів вірити, людей і тварин у жертву їм приносити. Поганий бог, коли він крові вимагає! Тому і Русь роз'єднана, що кожен своєму бовванові поклоняється. Це зараз купки половців на вас нападають – ви відбиваєтеся. А коли поєднає степовиків страшна ідея наживи – важко вам буде!

Спалахнула блискавиця, розірвала темряву – і побачив Володимир зовсім поруч сповнені блискучою вологою коня.

– А в якого ж бога вірити? – пригнічено спитав хлопчик.

– Бог у душі людини. І всі перед ним рівні. Бачу жереб на твоєму чолі, станеш Великим Князем, і буде Київ столицею великої держави – України-Руси. Але пам'ятай завжди: шануй ближнього, як самого себе, це основний закон буття. Будь милостивий і милосердний, не тримай злості в серці ... А зараз я йду в табун. Не шукай мене – ще не час.

Сяйво виникло навколо голови коня. Пелена затуманила погляд Володимира. Хлопчик упав на траву і провалився в міцний сон.

***

– Я весь у сумнівах, – роздратовано сказав Треверс зранку. З одного боку, не використовувати унікальні здібності кентавра – безглуздо! Маю великі володіння землі. Напевно, в їхніх надрах є золото. Але, з іншого боку, вас, звісно, шукають. Варто Патрику з'явитися на материку – хто-небудь обов'язково пронюхає! Може ми змінимо йому зовнішність?

– Це як? – не зрозумів Микита.

– Ну, за сучасних досягнень в науці – це не проблема. Навіть масть коня змінити можна.

– Я не дам Патрика спотворювати! – вигукнув Зеленков.

– Не кип'ятись! Давай у нього самого питаємо. На мою думку, твій кентавр досить честолюбний. Він із задоволенням розкриває свої таланти перед гідним господарем. Згадай, адже раніше він тобі ніколи не показував минуле.

Микита насупився – крити було нічим.

Патрик вислухав пропозицію Джона і одразу погодився. Треверс зрадів і побіг давати розпорядження – якраз відлітав літак за продуктами.

– Навіщо тобі це? – обурився Микита.

– Зрозумій, так буде легше втекти, – спокійно пояснив кентавр. – А зовнішність – не найголовніше...

Незабаром Треверс повернувся.

– Всьо! Завтра сюди доставлять спеціалістів! Ми купимо весь цей світ із тельбухами! І так об'єднаємо його! Це не імперія! Це буде один великий концерт! Завалимо людей харчами, одягом, різним причандаллям, всім необхідним, що вони захочуть – ось воно, загальне щастя!

– Достаток ніколи не робив людину щасливою, – тихо сказав Патрик.

– Так? Чому ж він завжди прагне до нього?

– Не всі... Деякі диваки віддавали перевагу іншому шляху.

– Ну-ну, покажи! Це має виглядати як комедія.

Микиті здалося, ніби кентавр огорнувся чорним димом. І тільки вдалині крізь каламутну пелену виднівся маленький жовтий вогник...

Бачення п'яте. РОСИНАНТ

Теплий вітерець колихав слабке полум'я свічки. Двоє людей, притулившись один до одного плечима, сиділи біля столу, відокремлені від усього світу міхурою тьмяного світла.

– Друг мій Санчо, – сказав один з них – довгий, сухорлявий, з добродушними, лагідними очима. – Чому приходиш до мене тільки вночі, потай?

– Ах, сеньйоре! – відповів інший – маленький, щільний, з простодушною і в той же час лукавою фізіономією. – І так про вас йде погана слава. Ви – ідальго⁵, я – замурзаний селянин. Навіщо всім знати, що ми приятелюємо?

– Але якщо Бог подарував нам радість співчуття, якщо ми обидва розуміємо прекрасне – значить ми рівні!

– Так-то воно так... Але це ми з вами знаємо, що природа створила людину вільною. А інші про це й не здогадуються... Тож побережемося для вашої ж користі. Прочитайте мені краще з Гомера. Те саме... моє улюблене місце, коли Паріс збирається за прекрасною Оленою, а Кассандра попереджає його про небезпеку. Ах, сеньйоре, щоразу, як чую це, мурашки тілом біжать!

– Так, Санчо! Це страшно! Вміти передбачати майбутнє і носити при цьому вічне прокляття – славитися серед людей дурнем! Ось найвищий зліт трагедії! Ти бачиш лихо, хочеш врятувати людей – але тобі ніхто не вірить! Кожен живе лише цього дня, не думаючи, що буде завтра.

Скрипнули двері, і в кімнату зайшла служниця.

– Дон Кіхано, прибилася до нашого стада овець якась шкапа – шкіра та кістки. Я її жену – вона йти не хоче. І все на ваше вікно дивиться. Так жалісно, прямо серце розривається. Що з нею робити, не розумію.

– Ходімо, Санчо, подивимося на цю дивну гостю.

– Ах, сеньйоре, вибачте мою зухвалість, на коней за своє життя я надивився вдосталь. Дозвольте, я над книгою посиджу, доки ваша милість з животиною буде розбиратись.

– Що ж, це твоє право, – посміхнувся Кіхано.

Кам'яними сходами він спустився на подвір'я. У кутку біля оберемка сіна стояв старий, худий жеребець. Грива клаптями звисала з його голови.

– Ну що, друже, – з посмішкою запитав дон Кіхано і поплескав коня по загривку, – ти хотів мене бачити?

І раптом почув голос:

– Доброго вечора, ласкавий сеньйоре! Вибачте, що потривожив. Ви, мабуть, як завжди віддавали своє дозвілля читанню.

Дон Кіхано відсахнувся, перехрестився.

– Не бійтеся, ласкавий сеньйоре. Перед вами убогий нащадок славного роду кентаврів. Гра Природи закинула мене у ваш жорстокий вік, коли палають вогнища інквізиції, коли ченцям усюди вдаються відьми і нечиста сила... Я спеціально довів себе до такого стану, щоб в жодних жадібних очах не спалахнуло бажання володіти мною.

– Господи, невже це правда? Невже переді мною справжній кентавр?

– На жаль, сеньйоре... На жаль, це так. Нещодавно я почув, як простий пастух із захопленням розповідав про вас. Про те, що ви читаете мудрі книги, про те, які ви добрі і

---

⁵Ідальго – спадковий дворянин.

великодушні. І зрозумів – тільки ви гідні бути моїм господарем, тільки вам можу довірити свою старість.

Дон Кіхано обійняв коня за ший, сльоза заблищала на його віях.

– Дякую тобі за цей вибір! Це найщасливіший день у моєму житті. Як звати тебе?

– Росинант...

***

Дощ, бажаний дощ пройшов над Ламанчею. Бура земля вбирала в себе бажану вологу. Пружні струмені змили сіру пилку з листя і трави. Над горбами повисла строката веселка.

Дон Кіхано та Росинант стояли під навісом.

– Пам'ятаєш, минулого разу ти казав: людина – плід своїх діянь?

– Так. Пам'ять про людей залишається лише у їхніх справах, – відповів кентавр.

– Я прийняв рішення! – рішуче сказав ідальго. – Життя минає, а я залишаюся наодинці зі своїми думками. Немає більше сили терпіти! Потрібно вчинити Вчинок! Адже хтось має у наш брехливий час, коли з ім'ям Господа на вустах продається і купується все: жіноча ніжність, синівська прихильність, товариство – хтось повинен показати людям приклад безкорисливості та шляхетності! Це буде свого роду паломництво... Я піду Іспанією і в ім'я кохання – тільки кохання! – буду захищати страждучих і ображених. І проповідувати, невпинно говорити людям про те, що людина – це дивовижна, прекрасна та вільна істота. Природа дала їй чудові якості – силу розуму, уяву, чуйне серце. Дала вмілі руки, здатні здійснити найсміливіший задум! І тільки від самої людини залежить, куди направить вона свій дар: чи піде стежкою жадібною, ненажерливою тварюки, чи широкою дорогою, на якій на неї чекають нескінченні подвиги духу!

– Ах, сеньйоре, як славно ви сказали! – вигукнув Росинант. – Я піду з вами! І буду до кінця, хоч би що трапалося! Тяжкі випробування чекають нас на цьому шляху. Але хтось має почати... Крізь сміх і сльози, крізь бруд і кров – уперед, до нової Людини!

***

У вікно, зачинене важкими ґратами, заглянула багряна вусата пика стражника.

– Давай його сюди! – крикнув він. – Тут сидить цей, сухорукий! Як раз до пари – не в'язниця, а лазарет! – І оглушливо зареготав.

Дона Кіхано, побитого, обірваного, заштовхнули до камери.

Сивий, стомлений чоловік підвівся з лави і ступив йому назустріч. Ліва рука, мов батіг, висіла в нього вздовж тіла.

– Дозвольте представитися: лицар сумного образу Алонсо Кіхано.

Чоловік криво посміхнувся, чемно розкланявся.

– Мігель Сервантес – лицар нещасного образу та за сумісництвом збирач податків, посаджений за помилковим звинуваченням у нестачі. А вас дозвольте дізнатися, за що помістили в цей старовинний замок?

– Ах, сеньйоре, це довга історія!

– Розкажіть, нам поспішати нема куди.

– Ну гаразд... Слухайте... Яке щастя, що вони не схопили Росинанта. Вірний Санчо не дасть йому пропасти! Ні, рано ми прийшли у цей світ! Ніхто нас не зрозуміє! Уже краще справді уславитися божевільним, ніж потрапити в лапи до церковників!

– Заспокойтесь, дон Кіхано. Давайте від початку.

Ідальго сумно посміхнувся і трохи співучо промовив:

– Ледве світловолосий Феб розпустив по обличчю красуні Землі золоті нитки свого

волосся, як знаменитий лицар дон Кіхано Ламанчський, вставши з ніжних перин, вскочив на свого вірного коня Росинанта і рушив у дорогу...

***

– Дурна історія! – обурено сказав Треверс. – І книга безглузда! Не можна сміятися з хворої людини. Тим більше, ним захоплюватися...

– Чому ти вважаєш його за хворого? – здивувався Микита.

– Тому що тільки недоумкуватий може відчувати добрі почуття до всіх поспіль. Люди різні! Є білі та чорні, християни та мусульмани, капіталісти та комуністи, працьовиті та ліниві, українці та москалі, американці та китайці, простаки та шахраї... Можу ще назвати мільйон відмінностей! І що ж, накажеш любити всіх?

– Так, світ роз'єднаний... – задумливо промовив Патрик. Але на краю прірви життя змусить вас простягнути один одному руки.

– Якої прірви? – тепер уже здивувався Треверс.

Кентавр чуйно повів вухами. Він почув чиїсь квапливі кроки.

– Сер! Сер! – В стайню вбіг схвильований дворецький, за ним – стражники, кухарі, прислуга, садівники. Обличчя всіх були спотворені від страху. – Сер! Щойно передали по радіо! На атолі Корундо проводили підземний ядерний вибух.

– Ну і що? Це бо'зна де!

– Щось там... у них... пішло не так!.. Утворилася величезна хвиля. Вона йде через океан. Вже зміла на своєму шляху кілька островів. За п'ятнадцять хвилин буде у нас!

– Догралися... – тихо сказав Патрик і багатозначно подивився на Джона.

Це просте слово одразу змусило Треверса повірити у небезпеку.

– Дідька лисого! – вилаявся він. – Катер не допоможе! Літак?

– Дві години, як вилетів, – розвів руками дворецький.

– Моя повітряна куля! – згадав Треверс. – В ангарі! Там балони з газом! Швидко надути!

Слуги кинулися виконувати розпорядження.

– У нього великий кошик? – запитав Микита.

– На нас трьох вистачить. – відповів Треверс.

– А ці люди? Вони що, загинуть? – перелякано запитав Зеленков.

– Зрештою, я їм добре платив! – похмуро, але жорстко відповів Треверс.

– Я залишусь, – спокійно промовив Патрик. – Я лише дивна тварина – голос Природи, спрямований до людини. Я сказав, що вона думає про вас і тепер можу спокійно піти в небуття. Я виконав своє призначення.

Призовно загув внутрішній телефон. Треверс схопив слухавку.

– Сер! Швидше! Все готове! Ми вже її бачимо!

Джон та Микита підбігли до вікна. На горизонті виростала величезна сіро-зелена стіна води.

– Швидше, сідайте на мене! – вигукнув Патрик.

Сперечатися було безглуздо. Хлопці скочили на кентавра. Патрик стрімко рвонувся крутою, кам'янистою доріжкою – туди, де на обриві скелі коливалося червоне полотнище повітряної кулі.

Люди забилися в кошик. Тілоохоронці Треверса навіть тут були зі зброєю. Джон зрозумів: вигнати їх не зможе.

– Прокляття! – прохрипів він. – Якась мана! Звідки воно взялося! Патрику, може це чергове твоє «бачення»?

– На жаль, це реальність. Не зволікайте! Прощавай, Микито...

Він нахилився до його вуха і прошепотів:

– Прослідкуй за Земфірою. У неї має бути моє лоша.

Зеленков нарешті усвідомив – зараз він назавжди втратить свого друга.

– Ні! Не хочу! Я залишусь із тобою!

– Сер! Вона зовсім поряд! – несамовито волали стражники.

– Іди!.. – Кентавр підштовхнув Микиту. – Ти на початку життя! Пам'ятай, чого я вчив...

Страшний, булькаючий рев з кожною секундою наростав. Бура стіна наближалася, невідворотно навалювалася на острів.

Патрик підняв копито – тонка скакова підкова бовталася на одному цвяху. Мабуть, він зірвав її під час стрибків гірською стежкою.

– Візьми, декому вона приносить щастя.

Зеленков смикнув, підкова залишилася в його руці.

Кентавр повернувся і, кульгаючи, пішов у бік берега, назустріч цунамі.

– Прокляття! – знову вигукнув Треверс. Він схопив Микиту за комір, заштовхав у кошик і з розмаху вдарив сокирою по канаті.

Повітряна куля важко піднялася на кілька метрів і повисла в повітрі, майже зупинившись в русі.

– Все зайве – за борт! – наказав Джон.

На землю полетіли пістолети та ножі, пачки грошей, золотий годинник, сигарети та запальнички, пляжка віскі, Біблія... Микита порився в кишенях і викинув пачку жуйки.

Куля тремтіла. Дрібне тремтіння бігло по його гладких боках, ніби вона хотіла злетіти, але не вистачало сил.

– Одяг! – крикнув Треверс.

Всі почали квапливо знімати та кидати вниз черевики, сорочки, штани, білизну.

Джон виразно глянув на підкову. Микита заплакав, витягнув руку і ледве розтиснув пальці.

Повітряна куля повільно пішла вгору. Кипляча маса води прошелестіла під ним, лизнувши край кошика, обдавши бризками, піною.

Хвиля зі страшним гуркотом вдарила по острову, ламаючи і спотворюючи все на своєму шляху. Вирвавши з коренем дерева, залишивши по собі руїни, вона пішла далі – до материка.

Голі, мокрі люди з жахом дивилися на картину, що поставала перед ними: квітучий клаптик суші, на якому вони жили, в одну мить перетворився на пекло.

– Це попередження! – схлипнув Микита. – Ось про яку прірву він говорив! Ось... Ти зрозумів? – він гнівно глянув на Треверса. – Ти зрозумів?

Джон похмуро мовчав...

***

Історія наша добігла кінця. Насамкінець, напевно, треба коротко сказати, що було далі з її героями.

Микита закінчив біологічний факультет Московського університету. Нині він займається проблемами екології.

Треверс став одним із засновників партії «зелених», яка активно бореться на захисті довкілля.

Вони листуються, зрідка зустрічаються на міжнародних конференціях. Їх об'єднує спільна справа: до свідомості людей чомусь важко доходить, що людство стоїть біля

небезпечної межі, що не можна безкарно спотворювати Природу. До безодні залишився останній крок!

Ось, здається, і все. Так, зовсім забув! Земфіра народила красивого жвавого лоша, дуже схожого на Патрика. Незабаром він увійшов до еліти скакових коней, але «говорити» не вмів.

Ну що ж, будемо чекати...

Кінець

Вперше повість була опублікована в газеті "Пионерская правда", 1989 р.

Переклад українською: А.Невідомий, 2023 р.